

Visegrádi négyek az Európai Parlamentben

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

2024. július

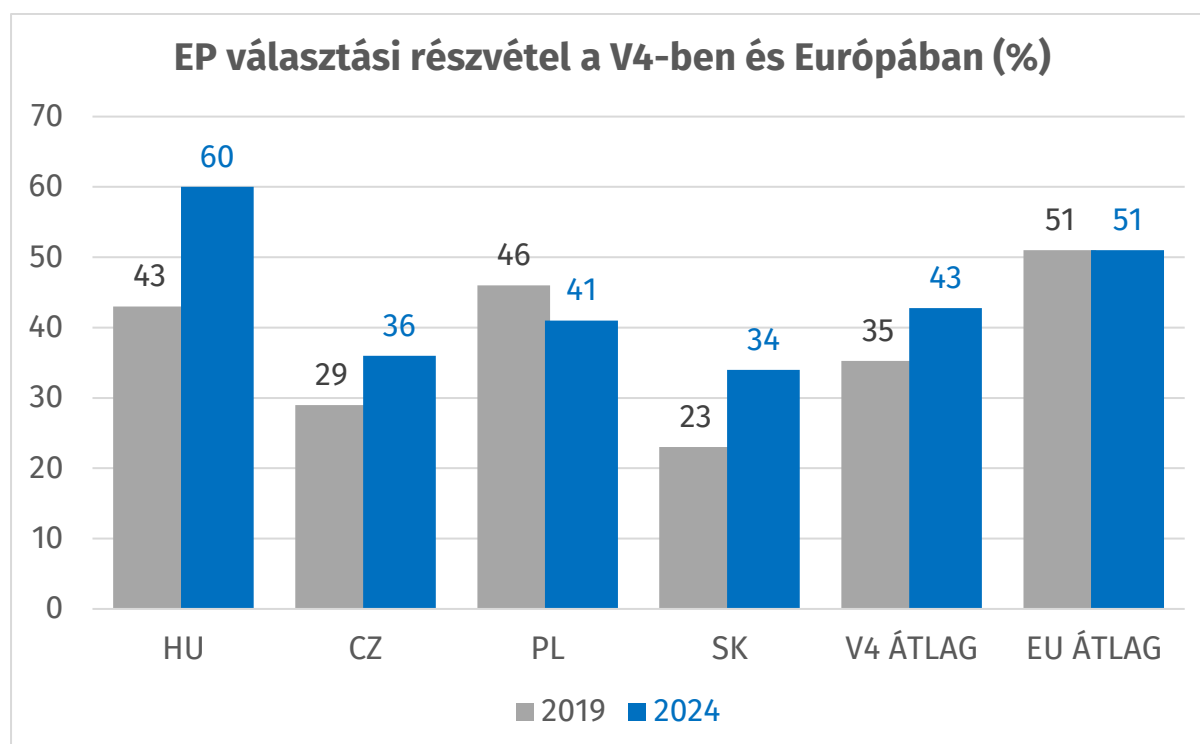
Hús évvel ezelőtt, 2004-ben a Visegrádi Négyek csatlakoztak az Európai Unióhoz. 2004 óta vesznek részt cseh, lengyel, szlovák és magyar képviselők az Európai Parlament munkájában, és immár ötödik alkalommal zajlottak európai parlamenti választások a V4-es országokban, melyeken a képviselők elnyerhetik európai mandátumukat. 2024-ben először olyan fiatal V4-es állampolgárok is részt vehettek az EP választáson, akik „bele születtek” az Európai Unióba, egész eddigi életüket az európai közösség tagjaként élték le. Az EP választásokat a visegrádi országokban a jellemzően átlag alatti érdeklődés övezi, a V4 országok részvételi aránya messze alulmúlja az Uniós átlagot, hiába adja e négy ország az európai parlament képviselőinek 15 százalékát. Az elmúlt év azonban jelentős politikai fordulatokat hozott a V4-es országokban, amelyek megbolygatták a politikai állóvizet, és 2024-ben jelentősen megnövekedett EP választási részvételt hoztak a visegrádi országokban.

Szlovákiában a 2023-as parlamenti választás a szélsőséges Robert Fico volt miniszterelnök visszatérését eredményezte Ódor Lajos progresszív kormánya után. Megrengette az országot, amikor 2024. május 15-én Fico ellen merényletet hajtott végre egy szlovák író, a miniszterelnök pedig életveszélyes állapotban kórházba került, mindössze pár héttel a 2024-es EP választás előtt. Egyesek, beleértve Orbán Viktort és Fico saját pártját, politikai kommunikációban is építettek a miniszterelnök elleni szörnyű merénylet által okozott pánikra. Ebben a hangulatban járultak urnához a szlovák választók az EP választáson, amely végül a Progressive Slovakia győzelmével zárult, Fico pártja második helyen végzett, mindez jelentősen megnövekedett választási részvétel mellett. 2019-ben az EP választási részvétel tekintetében sereghajtó szlovákok mindössze 23 százaléka vett részt az EP szavazáson, amely 2024-ben 34 százalékra növekedett, míg az EU átlag részvétel nem változott.

Magyarországon február óta átrendeződött a politikai erőter. A 2022 óta egyre gyengülő kormánypártok támogatottsága megérezte a gazdasági recessziót, majd Novák Katalin, Varga Judit és Balog Zoltán pedofilbotránya látványos belső válságot és további népszerűségcsökkenést hozott a Fidesz-KDNP számára. A kormánypártok ekkor egy héten belül elvesztették EP listavezetőjüket és köztársasági elnöküket is. Magyar Péter és a TISZA párt megjelenése mobilizálta a választókat, leépítette az ellenzéki pártok szavazótáborát és mindezen események következtében június 9-én új EP részvételi rekord született Magyarországon, a választásra jogosultak 60

százaléka járult az urnákhoz, szemben a 2019-es 43 százalékos, EU átlag alatti részvétellel.

Lengyelországban a 2023. októberi parlamenti választás a kilencedik éve hatalmon levő Jog és Igazságosság (PiS) kormányzásának végét, és egy új, nagykoalíciós kormány alakulását hozta el, rekord magas (74%) parlamenti választási részvétel mellett. Ezt követően, mindössze hat hónappal az országos választás után és két hónappal a 2024-es EP választás előtt önkormányzati választásokat is tartottak Lengyelországban, melyen a PiS jelöltjei szerepeltek a legjobban, de a részvétel alulmúlta a korábbi, 2018-as arányokat. A három egymást követő választás nem meglepő módon demobilizálta a lengyel választókat és alacsony EP részvételt hozott az egyébként 53 EP képviselőt delegáló Lengyelországban. A 2019-es, 46 százalék után 2024-ben 41 százalékra csökkent a részvétel a júniusi EP választáson, ezzel az egyetlen V4 tag, ahol csökkent a részvételi kedv, annak ellenére, hogy általában a lengyelek a legaktívabb EP szavazók. A legtöbb szavazott Donald Tusk párt szövetsége szerezte, a korábbi kormánypart, a PiS második helyen végzett.

1. ábra: Választási részvétel alakulása (%)

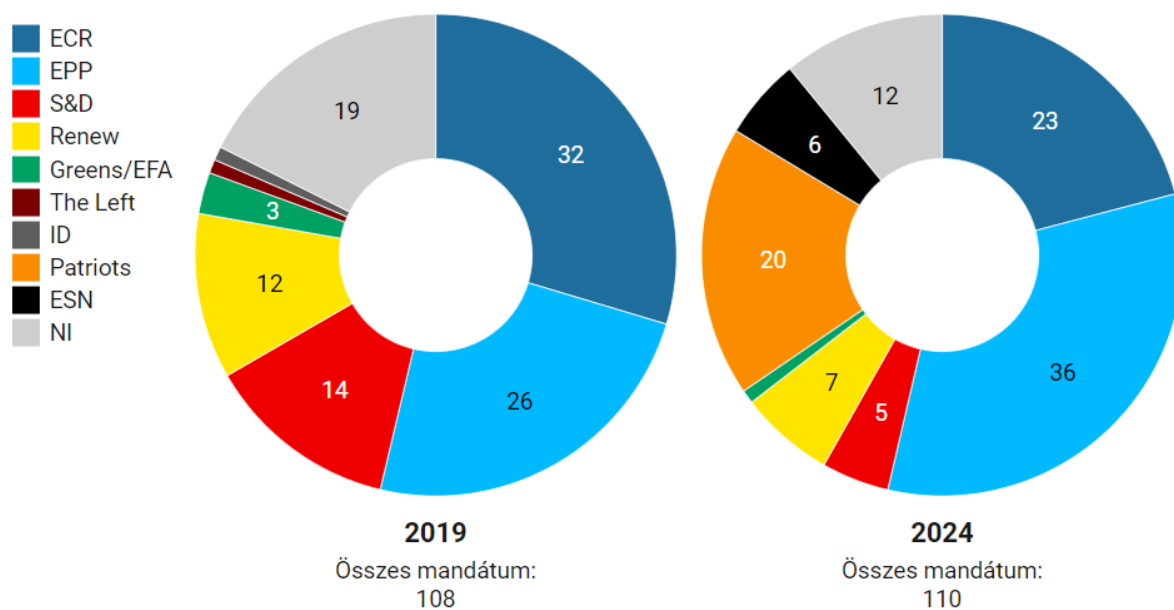
Csehországban sem volt eseménytelen a 2019-es EP választás óta eltelt öt év. A 2021-es parlamenti választáson Andrej Babis miniszterelnök vereséget szenvedett az ellenzéki ODS-SPOLU választási szövetség ellen, miután 2017-ig kormányfőként tevékenykedett, és pártja, az ANO 2011 óta kormányalkotó párt volt. a 2021-es parlamenti választás Csehország történelmének legszorosabb, és 1998 óta

legnagyobb részvétel mellett zajló parlamenti választása volt, az első két pártszövetség eredménye között kevesebb, mint egy százalék volt a különbség. Ezután 2022-ben önkormányzati, majd 2023-ban köztársasági elnök választás is zajlott. A 2023-as elnökválasztásra benevezett a korábbi miniszterelnök Andrej Babis, fő ellenfele a NATO Katonai Bizottságának korábbi elnöke, Petr Pavel volt, akivel szemben Babis végül alulmaradt. Az elnökválasztás is rekord részvétel mellett zajlott, Csehország legmagasabb elnökválasztási részvétele, és a legmagasabb részvétel bármely cseh választáson 1998 óta. Ebbe a mintázatba illik a 2024-es EP választás is, amely szintén rekorder, a csehek eddigi legmagasabb EP választási részvétele. Csehországot alacsony EP választási kedv jellemzi, az idei 36 százalékos részvétel nem csak a legmagasabb, de az első 30 százalék feletti EP részvétel is az országban.

A V4 országokban, akárcsak az Európai Unió egészében, erős a jobboldal és a 2024-es EP választáson jelentősen meg is erősödött. A mérsékelt jobboldali pártcsalád, az Európai Néppárt 9 fővel tudta növelni képviselőinek számát az alakuló Európai Parlamentben, melynek oroszlánrészét Donald Tusk új lengyel kormánypártja és a magyar TISZA párt 7 új képviselője teszi ki.

A V4-ek azonban kilenc fővel kevesebbet küldenek Giorgia Meloni konzervatív pártcsaládjába, az ECR-ba, ez a korábbi lengyel kormánypárt, a PiS visszaesésének következménye. Ettől függetlenül az ECR Európa szinten erősödött, és a PiS és Jarosław Kaczyński még mindig meghatározó szereplők az ECR pártcsaládban. A PiS és Fidesz között megromlott viszony hozzájárulhatott ahhoz, hogy a Fidesz végül nem csatlakozhatott a Konzervatívokhoz. Természetesen az ECR több tagja is rossz néven vette volna a Fidesz csatlakozását, első sorban a jelentős orosz befolyásoltság és az ebből fakadó orosz-ukrán háborúval kapcsolatos nézetkülönbségek miatt. Végül az ECR-ba vezető út bezárult a Fidesz előtt. Június 17-én Orbán és Meloni tárgyaltak, nem ismert, mire jutottak, de három nappal később elkezdődött a kommunikációs kárelhárítás, Kocsis Máté frakcióvezető azt nyilatkozta, a Fidesz „kizárt”, hogy csatlakozzon az ECR frakcióba miután felvették a román AUR pártot, amiből (és az olasz sajtóból is) arra következtethetünk, az ECR informálisan elutasította a Fidesz csatlakozását, amire számos jel utalt, többek között Giorgia Meloni saját nyilatkozatai. Természetesen a román AUR csatlakozása az ECR-hoz senkit nem érhetett meglepetésként, évek óta az ECR pártcsaládhoz közelednek. Akárcsak a Fidesz Néppártból való kizárásának idején, úgy most is a megkísérli a kormánypárt a politikai kudarcát saját döntésként és végérvényesen sikerként keretezni.

V4 országok által betöltött EP mandátumok 2019-ben és 2024-ben

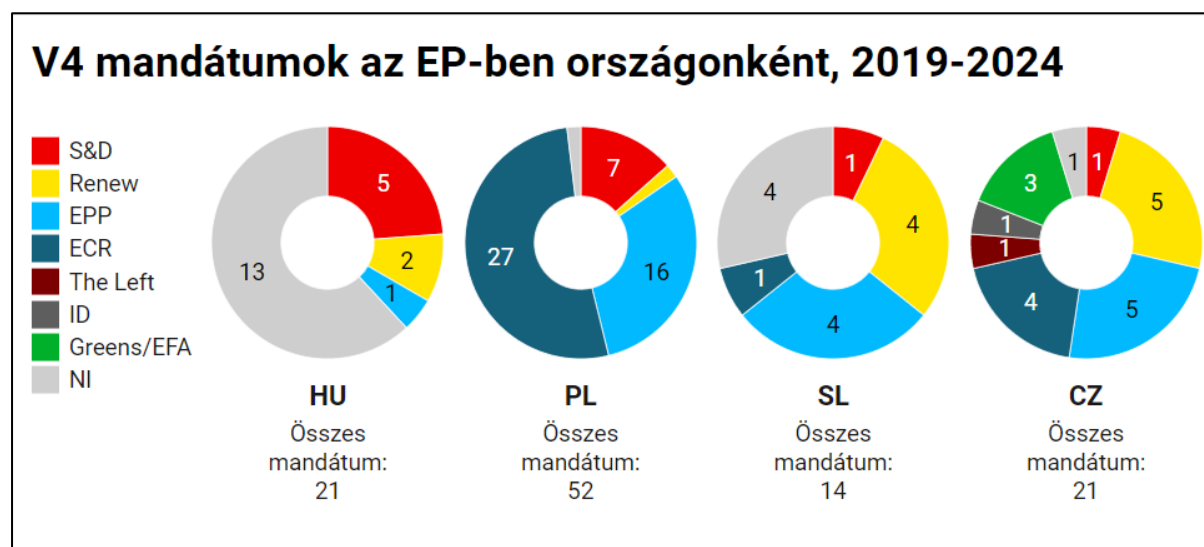
1. ábra: V4 országok EP képviselői pártcsalád szerint

A jobboldali előretörés két új jobboldali pártcsaládot is magával hozott, a Patrióták és a Szuverének frakciók megalakultak, előbbi 84, utóbbi 25 képviselővel indul. Bár mindkét pártszövetség szélsőséges, a Szuverének (ESN) valóban Európa legszélsőségesebb és leginkább Putyinista pártjaiból merít. A tagok többségét az a német AfD párt adja, melyet a választások előtt kizártak a szélsőjobboldali ID-ból, miután orosz és kínai befolyásolttság miatt bajba keveredtek magas rangú politikusai. Hozzájuk csatlakozik a Mi Hazánk egyetlen EP képviselője, valamint három lengyel és 1-1 cseh és szlovák képviselő is. A V4-ből összesen 6 képviselő érkezik tehát a pártcsaládba, azaz többen, mint a jóval nagyobb szocialista frakcióba.

A választások után számos elemző ugyan arra a két következtetésre jutott, az egyik, hogy Orbán Viktor és a Fidesz továbbra is kimaradnak az EP többségi döntéshozatalából, a másik, hogy Orbán Viktor elszigetelődött az európai szintén. A Patrióták megalakulása ez utóbbira ráció, hiszen a Fidesz kezdeményezésével alakult új pártcsalád az EP harmadik legnagyobb szövetsége, és hiába lesz ez egy Le Pen-központú konstrukció, senki nem vitathatja el Orbán Viktor szerepét a Patrióták megszervezésében. A V4 országok adják a Patrióták frakció negyedét, 11 Fidesz-KDNP és 9 ANO képviselővel. A volt cseh miniszterelnök Andrej Babis pártja kilépett a liberális Renew frakcióból és pár nappal később bejelentette új pártcsaládját. Bár a Renew tagok számára nem volt előzmény nélküli az ANO távozása, a

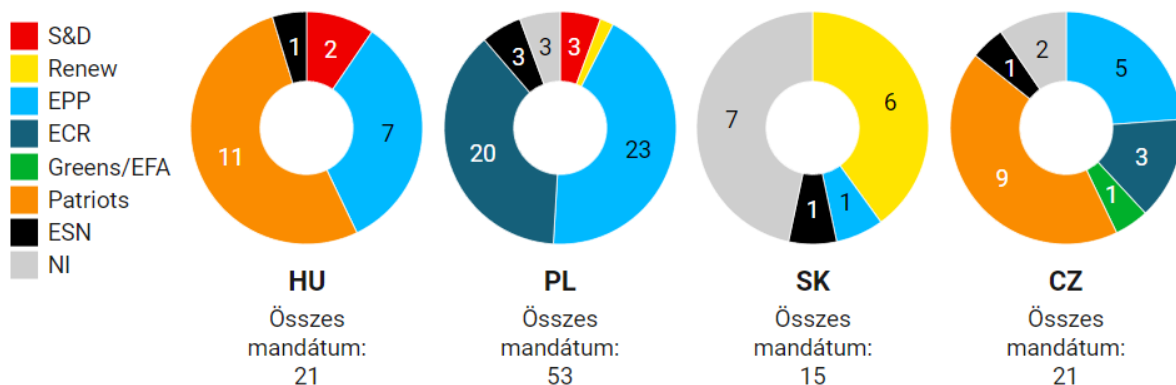
nyilvánosságot váratlanul érte, hogy a Patrióták el tudott szívni képviselőket a liberális frakcióból.

A liberális Renew frakcióban 12 V4-es képviselő ült mostanáig, és úgy tűnt, a cseh ANO párt jó szereplésével a Renew két további fővel bővíthet, azonban június 21-én Andrej Babis bejelentette, az ANO kilép a Renewból, így mindössze 7 képviselő érkezik a V4-ből a liberális pártcsaládba. Bár a Renew elnöke, Valérie Hayer szerint az ANO kilépése „rég váratott magára”, ez egy újabb veszteség az európai liberálisoknak, akik szerették volna megtartani pozíciójukat, mint harmadik legnagyobb EP pártcsalád; ehelyett az ötödik helyre csúsztak vissza. A szocialista S&D pártcsaládba harmadannyi képviselő fog érkezni a V4-ből, mint eddig, miután Magyarországon a DK-MSZP-P szövetség három, a lengyel baloldal pedig négy képviselőt veszített, és Szlovákiából, illetve Csehországból egyetlen politikus sem érkezik az S&D frakcióba. A V4 zöld pártjai hasonlóan rosszul szerepeltek, három helyett egyetlen képviselőt adnak a Visegrádi Négyek az EP zöld- és kalózpártokat magába foglaló Greens/EFA pártcsaládjának, a cseh kalózpárt (Piráti) a leköszönő Európai Parlament egyetlen V4-es Greens/EFA tagja volt, 2024-től csak egy képviselőjük ülhet az EP-be.

2. ábra: A leköszönő Európai Parlament V4-es képviselői országonként

V4 mandátumok az EP-ben országonként, 2024-2029

3. ábra: Az új Európai Parlament V4-es képviselői országonként

Jelentősen megváltozott az Európai Parlament arculata a 2024-es Európai Parlamenti választás eredményeként, ami látszik a V4-es eredményekből is. Európa-szerte jól szerepelt a jobboldal a választáson, a visegrádi országokon túl többek között Franciaországban, Ausztriában és Németországban tarolt a szélsőjobb. Kérdéses, mennyire beszélhetünk szélsőjobbaldali előretörésről a visegrádi országokban. A V4-ben az egyébként centrista EPP tudott megerősödni, méghozzá Donald Tusk pártszövetsége és a TISZA párt tagjainak köszönhetően, az ECR-ba kevesebb V4-es képviselő érkezik, mint 2019-ben, éppen azért, mert a Tusk-féle Koalicja Obywatelska nyerte a lengyel EP választást a PiS-el szemben, az egyébként szocialista Robert Fico pártcsalád nélkül maradt és a választáson megelőzték a szlovák progresszívek, a Fidesz pedig két mandátumot veszített az eddigi legrosszabb EP szereplése után, és a Néppártból frissen kivált KDNP-vel együtt sokáig úgy tűnt, pártcsalád nélkül is maradhat. Nyugat-Európában arányaiban nagyobb áttöréseket ért el a szélsőjobbaldal, mint a visegrádi országokban. A Patrióták megalakulása azonban jelentős szélsőjobbaldali eredmény még akkor is, ha egyben egy másik szélsőséges frakció, az ID megszűnését is okozta, a V4-ből az eddig liberális ANO és a Fidesz-KDNP pártok jóvoltából 20 képviselőt könyvelhet el magának, és a harmadik legnagyobb EP frakcióvá vált.

Mindezek ellenére nem várható, hogy a jelenlegi, Néppárt által dominált mérsékelt koalíció helyett egy szélsőségesebb politikusi garnitúra -- beleértve Orbán Viktort és a Fideszt -- határozza meg az Uniós politika fősodrát. Nehéz kihirdetni a szélsőjobb „előretörését” az Európai Parlamentben, ha az EP-ben többség alakul ki ellenük. A cordon sanitaire, vagy balszerencsés magyar fordításban „egészségügyi kordon” kifejezést használják arra a jelenségre, amikor egy jelentős erőt képviselő politikai tömörülést a többség teljesen kizár a hatalomgyakorlásból. Az EP első

döntései alapján ez történt a két új szélsőséges pártcsaláddal, a Fidesz Patriótáival és a Mi Hazánk ESN frakciójával is. Ha egy pártcsalád erős az EP-ben, számos európai pozíció várományosa lehet, azonban a szélsőséges pártcsaládok egyetlen jelöltje sem került pozícióba eddig, melynek leglátványosabb példája, hogy a harmadik legnagyobb EP frakció egyetlen EP alelnöki pozíciót sem kapott a 14-ből. A döntéshozatalhoz és ezáltal a pozíciókhoz tehát közelebb vannak a V4-ek ellenzéki pártjai, legyen szó akár a TISZA pártról az EPP-ben, vagy a Progressive Slovakiáról a Renewben, mint az országok kormánypártjai, az EP-ben független SMER vagy a Fidesz-KDNP.

Az eredmény befolyásolhatja a V4-ek együttműködésének jövőjét is. Éveken keresztül támaszkodhatott a Fidesz a jó magyar-lengyel kapcsolatokra, azonban egyfelől megdőlt a lengyel PiS-kormány 2023-ban, másfelől a Fidesz-PiS viszony sem a régi. A PiS az ECR frakcióban ül, ahol a Fidesz nem kapott helyet, és az Ukrajnával kapcsolatos álláspontok sem összeegyeztethetők. Csehországban sem az előző, sem a jelenlegi kormánnyal nem alakult ki baráti kapcsolata az Orbán-kormánynak, bár Andrej Babis egyre közeledett hozzá az utóbbi időben, és a Patrióták megalakulásával fordult a kocka. Azonban legújabb cseh szövetségese, Babis ANO-ja egyfelől továbbra is ellenzékben van Csehországban, másfelől most lépett ki a Renewből, ami az egyetlen kapcsolódási lehetősége volt az EP döntéshozatalába. Ha a Fidesz felvételt nyert volna az ECR-ba, akkor egy pártcsaládba kerülne a SPOLU-val, az egyik cseh kormánypárttal, de ez elmaradt. A V4-ben egy ideig a szocialista Robert Fico volt Orbán Viktor legközelebbi szövetségese, aki 2023-ban kormányt tudott alakítani, de a 2024-es EP választáson alulmaradt a Progressive Slovakia-val szemben, amely közel 10 százalékkal jobban szerepelt az EP választáson, mint a 2023-as parlamentin. Fico pártja nem teljesen tisztázott okokból nem került be a Patrióták frakcióba, független marad.

Ha nem is maradt egyedül Orbán Viktor Európában, a Patrióták megszervezésével végleg elfogadta saját szélsőjobbboldaliságát. A nyíltan náci-szimpatizáns cseh „motorosok” vagy a Flamand Érdek felvételével olyan asztaltársaságot választott magának, akiket az európai jobboldal többsége sem fogad el. A frakció vezető személyisége Le Pen lehet, mivel az ő pártja hozza a legtöbb képviselőt a Patriótákba. Hiába, hogy pár éve még az MKB bank finanszírozta Le Pen kampányát, hiába maradt végül alul Le Pen pártja az időközi francia választáson (a baloldali összefogás éppen próbál megállapodni egy új miniszterelnök személyéről), Le Pen kudarcaival együtt is „kinőtte” Orbánt az Európai színtéren, és a magyar miniszterelnök által alakított frakciót is eluralhatja tőle. Ha ez sikerül, nem felejthetjük el, hogy a frakció elvileg különböző európai országok patriótáit foglalja magában, nehéz elképzelni, hogy a nemzeti érdekek nem ütköznek mondjuk Franciaország és Magyarország között, és ne vezetne éles ellentétekhez a Patriótákon belül.

A Patrióták megalakítása bár jelentős politikai siker, nem változtat a tényen, hogy a Fidesz-KDNP néhány év leforgása alatt a legerősebb európai pártcsaládból kisebbségbe, egy szélsőséges politikai közegbe került, akiket az európai politika fősodra, és ezáltal a fontos pozíciók messziről elkerülnek. Ez természetesen egyetlen magyar állampolgárnak sem áll érdekében. Ha nem is a V4-es együttműködésben találja meg a számítását a Fidesz-kormány, miután a V4-es országokban a baloldali és liberális pártok, valamint Orbán és Fico ellenzéke került pozícióba az EP-ben; ha nem is állnak a Fidesz képviselők az EU himnusz bejátszása alatt, és kiszorul a Fidesz-KDNP az európai döntéshozásból, minden kudarc ellenére is remélhetjük, hogy az Orbán-kormány továbbra is Európában gondolkodik.